

Dovolání

Je-li smyslem dovolacího řízení sjednocovat judikaturu obecných soudů, resp. rozhodovat právní otázky dosud neřešené (řešené rozdílně, anebo je namíste provést judikatorní odklon), a je proto plně opodstatněné, aby Nejvyšší soud nemusel stále opakovat již vyslovené právní názory (jeho rozhodnutí by měla být zásadně prospektivní a nikoliv retrospektivní), musí odůvodnit, proč v konkrétním případě toto meritorní rozhodování není zapotřebí – byť i jen prostým odkazem na svoje předchozí rozhodnutí. Pokud tak neučiní, poruší právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 2469/22 ze dne 3.1.2023)

Ústavní soud ve věci ústavní stížnosti stěžovatele Mgr. D.H., zastoupeného JUDr. T.M., Ph.D., advokátem se sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2022, č. j. 27 Cdo 124/2022-622, za účasti Nejvyššího soudu, jako účastníka řízení, a Starokatolické církve v ČR, se sídlem P., zastoupené Mgr. L.K., advokátem se sídlem Z., jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2022, č. j. 27 Cdo 124/2022-622, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základní práv a svobod. Toto usnesení se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Včas podanou ústavní stížností (§ 72 odst. 3 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "zákon o Ústavním soudu") a splňující i ostatní zákonem stanovené podmínky řízení [§ 75 odst. 1 a contrario; § 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu] brojí stěžovatel proti v záhlaví označenému usnesení Nejvyššího soudu, neboť má za to, že jím byla porušena jeho základní práva zakotvená v čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Stěžovatel byl v období 7. 1. 2002 do 16. 7. 2016 biskupem Starokatolické církve v ČR (dále také "církve" nebo "žalobce"), a tedy i osobou oprávněnou jednat jejím jménem. Poté, co stěžovatel v této funkci skončil, byla provedena revize účetnictví, v rámci které byla zjištěna existence účtu, ze kterého bylo uskutečněno větší množství hotovostních výběrů a neoprávněných výběrů, jež nebyly kryty rozhodnutím synodní rady církve a hotovostní výběry nebyly kryty účetními doklady. Proto byl stěžovatel vyzván k doložení potřebných dokladů, a protože to neučinil, byl následně vyzván k vrácení uvedených finančních prostředků.

3. V řízení, které předcházelo podání nyní posuzované ústavní stížnosti, Okresní soud Praha - západ ("okresní soud") rozsudkem ze dne 27. 11. 2019, č. j. 10 C 232/2017-452, rozhodl, že stěžovatel (v procesním postavení žalovaného) je povinen zaplatit žalobci (Starokatolická církev v ČR) částku 2 268 500 Kč s příslušenstvím (výrok I.). Současně zamítl žalobu v části, kterou se žalobce domáhal po stěžovateli zaplacení částky 767 935 Kč s příslušenstvím (výrok II.). Výrokem III. okresní soud rozhodl o povinnosti stěžovatele uhradit náklady řízení.

4. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 6. 2021, č. j. 27 Co 35/2021-564, k odvolání stěžovatele

právě citovaný rozsudek okresního soudu v napadených výrocích I. a III. potvrdil a rozhodl o povinnosti stěžovatele uhradit žalobci náklady řízení.

5. Následné dovolání stěžovatele nyní napadeným usnesením Nejvyšší soud odmítl jako nepřipustné.

II. Argumentace stěžovatele

6. Podstata stížnostních námitek spočívá v tvrzení, že Nejvyšší soud postupoval přepjatě formalisticky, když dovolání odmítl. Jeho přípustnost byla dána tím, že stěžovatel tvrdil odchýlení se odvolacího soudu od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a současně, že předmětné právní otázky nebyly v rozhodnutích odvolacího soudu dosud vyřešeny. V tomto směru podrobně odkazuje na obsah předmětného dovolání a uvádí, že splnění předpokladů dovolání plyne z jeho textu, přičemž není nezbytné, aby toto splnění předpokladů bylo explicitně označeno. Tímto způsobem Nejvyšší soud porušil právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

7. Stěžovatel dále namítá vnitřní rozpornost napadeného usnesení, neboť Nejvyšší soud sice dovolání odmítl z formálních důvodů, nicméně současně o věci rozhodl (přínejmenším částečně) meritorně, když uvedl, že se odvolací soud neodchýlil od skutkových zjištění soudu I. stupně a zaujal k této otázce jednoznačný názor. V tomto směru stěžovatel odkazuje na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2766/14 (veškerá judikatura zdejšího soudu je dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Stěžovatel nesouhlasí rovněž s tím, že důvodem dovolání nemůže být též porušení pravidel pro hodnocení důkazů (nález sp. zn. II. ÚS 1966/16) a způsobem dovolacím důvodem je i otázka skutková.

8. Stěžovatel dále tvrdí, že napadené usnesení Nejvyššího soudu není v souladu s dobrými mravy a popisuje svůj životní příběh, který vyvrcholil vysvěcením na biskupa v roce 1997, přičemž v čele Starokatolické církve stál do roku 2016, kdy dosáhl věku 65 let. Stěžovatel připouští, že nikdy nebyl manažerem, je duchovním a není proto přiměřené na něj klást obdobné nároky, jako na statutární orgán obchodní korporace. Účelem činnosti Starokatolické církve totiž není hromadění majetku a tvorba zisku, nýbrž duchovní, vzdělávací a obecně prospěšná činnost a ve skutečnosti se jedná o spolek. Obecné soudy prý tyto specifické okolnosti nezohlednily, přičemž stěžovatelovo "manažerské selhání" nikoho nepoškodilo a úhrada žalované částky jej přivedla na okraj existenčního ohrožení. Tento výsledek stěžovatel označuje za bezohlednost urážející obyčejné lidské citění a odporuje proto dobrým mravům (§ 2 odst. 3 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku). Stěžovatel poukazuje i na usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. III. ÚS 136/2000, podle kterého služební poměr duchovního má podobnou povahu, jako je tomu u pracovněprávních vztahů. Odvolací soud však odmítl hodnotit odpovědnost stěžovatele jako zaměstnance. V hospodaření s majetkem žalobce přitom stěžovatel byl podřízen rozhodnutím synodní rady. Jeho odpovědnost by proto měla korespondovat s jeho faktickou možností řídit hospodaření církve. Stěžovatel namítá rovněž porušení principu legitimního očekávání.

9. Souhrnně stěžovatel tvrdí, že jednání obecných soudů bylo svévolné a vydaná rozhodnutí jsou nepřezkoumatelná.

III. Vyjádření k ústavní stížnosti

10. K výzvě Ústavního soudu Nejvyšší soud uvedl, že napadené usnesení netrpí vnitřní rozporností a dovolání bylo odmítnuto pro nepřipustnost. Z jeho obsahu totiž nebylo zřejmé, které konkrétní otázky stěžovatel považoval za nevyřešené a které měl odvolací soud vyřešit v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu. Stěžovatel měl ke každé z předložených otázek vymezit předpoklad přípustnosti dovolání, což však neučinil a není úkolem Nejvyššího soudu dotvářet obsah dovolání.

11. Starokatolická církev ČR jako vedlejší účastník řízení k ústavní stížnosti uvedla, že stěžovatel v

dovolání označil dva důvody jeho přípustnosti a k nim formuloval pět otázek, aniž by však současně uvedl, který z předpokladů přípustnosti dovolání se ke každé z těchto otázek vztahuje. Z judikatury Nejvyššího soudu se přitom podává, že může být splněno vždy pouze jedno ze zákonných kritérií přípustnosti dovolání. Z textu dovolání přitom není patrné, od které ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu či Ústavního soudu se měl odvolací soud odchýlit. Vedlejší účastník proto navrhuje, aby byla ústavní stížnost odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

12. S ohledem na obsah vyjádření Nejvyššího soudu a vedlejšího účastníka řízení je Ústavní soud nezasílal stěžovateli k případné replice, jelikož by to bylo zjevně neúčelné.

IV. Splnění podmínek řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní soud posoudil splnění procesních podmínek řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je rovněž právně zastoupen advokátem podle § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario), neboť stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv.

14. Ústavní soud dospěl vzhledem k obsahu ústavní stížnosti k závěru, že není nutné nařizovat ústní jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

15. Ústavní soud zvážil obsah ústavní stížnosti, napadeného rozhodnutí i průběh řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

16. Ústavní soud připomíná, že je dle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti, přičemž v rámci této své pravomoci mj. rozhoduje o ústavních stížnostech proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánu veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy].

17. Ústavní soud ve svých rozhodnutích v minulosti rovněž opakovaně zdůraznil, že není oprávněn zasahovat do jurisdikce obecných soudů, neboť není vrcholným článkem jejich soustavy (čl. 83 a čl. 90 Ústavy) a nepřísluší mu ani sjednocovat jejich rozhodovací činnost. Ústavní soud rovněž akcentuje subsidiární charakter ústavní stížnosti jako prostředku ochrany základních práv a svobod i principu minimalizace zásahů do pravomoci jiných orgánů veřejné moci zdůrazňující, že vedení vlastního řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu věci, jakož i výklad a aplikace podústavního práva náleží primárně obecným soudům [srov. náleží sp. zn. I. ÚS 177/01 ze dne 3. 6. 2003 (N 75/30 SbNU 203), nebo náleží sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41)].

18. Ústavní soud předně konstatuje, že stěžovatel petitum ústavní stížnosti napadá výhradně usnesení Nejvyššího soudu a rovněž z plné moci, vystavené ke dni 7. 9. 2022, se podává, že se vztahuje toliko na usnesení Nejvyššího soudu. S ohledem na okolnost, že Ústavní soud je zásadně vázán petitum (nikoliv však odůvodněním) podaného návrhu, je tím vymezen rámec přezkumu, ke kterému je v tomto řízení oprávněn. Jakkoliv proto stěžovatel obsahem ústavní stížnosti do značné míry polemizuje i s rozhodnutími nalézacího a odvolacího soudu, tato rozhodnutí zdejší soud ústavněprávnímu přezkumu z právě uvedeného důvodu podrobit nemohl.

19. Ze stejného důvodu nemohl zdejší soud přezkoumat ani tvrzené porušení čl. 11 odst. 1 Listiny, tzn. zásahu do vlastnického práva stěžovatele. Napadá-li totiž stěžovatel výhradně procesní usnesení Nejvyššího soudu, kterým bylo odmítnuto jeho dovolání pro nepřípustnost, koncentruje se přezkum prováděný Ústavním soudem výhradně na tuto otázku a s ohledem na zásadu minimalizace zásahů

do rozhodovací činnosti obecných soudů zdejší soud nemůže nahrazovat meritorní přezkum, prováděný Nejvyšším soudem, přezkumem vlastním. Jednoduše vyjádřeno: shledá-li Ústavní soud pochybení Nejvyššího soudu výhradně v tom, že neměl stěžovateli odeprít soudní ochranu, neboť podané dovolání bylo přípustné, nemůže jít sám ještě dále a namísto Nejvyššího soudu posuzovat hmotněprávní otázky, které teprve bude (případně) řešit Nejvyšší soud, který je právě a na prvním místě povolán k zajišťování jednoty a zákonnosti rozhodování obecných soudů (srov. § 14 odst. 1 zákona č. [6/2002](#) Sb. o soudech a soudcích). Pokud by takto nepostupoval, protivil by se zmíněnému principům zdrženlivosti a taky subsidiarity ústavní stížnosti a v konečném důsledku by vykročil ze svého postavení daného především čl. 83 Ústavy, podle kterého je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

20. Jak plyne i ze shora uvedeného, nyní napadeným usnesením Nejvyššího soudu bylo stěžovatelovo dovolání odmítnuto pro nepřipustnost. Takové rozhodnutí může Ústavní soud přezkoumat pouze z toho hlediska, zda jím nedošlo k odeprění spravedlnosti (denegatio iustitiae). Samotná existence dovolání jako mimořádného opravného prostředku v řízení občanskoprávním přitom nepožívá ústavněprávní ochrany; jinými slovy není povinností státu, aby takový prostředek ochrany práv do svého právního řádu zakomponoval. To však nezabavuje dovolací soud povinnosti interpretovat a aplikovat podmínky připuštění tohoto prostředku, pokud jej stát ve svém zákonodárství vytvořil, tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces.

21. Ve vztahu k napadenému usnesení Nejvyššího soudu Ústavní soud uvádí, že v ustálené judikatuře týkající se dovolacího řízení již dříve vytyčil jeho podstatu a smysl jako sjednocování judikatury obecných soudů ze strany Nejvyššího soudu. S tím souvisí také možnost zákonodárce stanovit poměrně restriktivní podmínky pro přístup k Nejvyššímu soudu, jejímž projevem je mimo jiné § 237 o. s. ř., v němž jsou zakotveny podmínky přípustnosti, které korespondují se zmiňovaným smyslem tohoto mimořádného opravného prostředku. Pokud tedy zákonná úprava má za cíl, aby se Nejvyšší soud mohl věnovat těm otázkám, které zákonodárce považuje za významné, nikoliv aby projednal co největší množství případů, je to zcela v souladu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu [srov. zejména stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 ze dne 28. 11. 2017 (ST 45/87 SbNU 905; 460/2017 Sb.)].

22. V nyní posuzované věci Ústavní soud konstatuje, že stěžovatel v dovolání jeho přípustnost podle ustanovení § 237 o. s. ř. dovedl z toho (bod 17.), že napadený rozsudek "závisí na vyřešení následujících otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny:

- a) Může být činnost biskupa církve vykonávána v pracovním poměru?
- b) Je deliktní, resp. kvazideliktní, odpovědnost člena statutárního orgánu církve stejně přísná jako v případě členů statutárních orgánů obchodních korporací?
- c) Může odvolací soud hodnotit výpovědi svědků vyslechnutých soudem I. stupně nad rámec jejich hodnocení prvostupňovým soudem, aniž by odvolací soud sám tyto svědky vyslechl?
- d) Má předávací protokol také hmotněprávní účinky ve vztahu mezi předávajícím a přebírajícím?
- e) Je prvostupňový soud při novém obsazení senátu vázán dosavadním procesním postupem, zejména výzvou k doplnění skutkových tvrzení a návrhů na doplnění dokazování a předběžným právním názorem prezentovaným před změnou personálního obsazení, zejména pokud se týká informačního deficitu jedné z procesních stran a povinnosti druhé procesní strany tyto informace a důkazy poskytnout?"

23. Z napadeného usnesení, kterým došlo k odmítnutí dovolání, se podává, že Nejvyšší soud v něm konstatoval, že pouhá polemika s právním posouzením věci odvolacím soudem nepředstavuje způsobilé vymezení přípustnosti dovolání, přičemž odvolací soud nebyl povinen důkazy provedené soudem I. stupně zopakovat, jelikož zásadně vyšel z jeho skutkových zjištění. Ke zbytku dovolání Nejvyšší soud konstatoval, že nesplňovalo náležitosti uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tzn., že stěžovatel konkrétně neuvedl, které z hledisek obsažených v § 237 o. s. ř. považuje za splněné. To znamená, zda se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, zda daná otázka nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, je rozhodována rozdílně anebo má být posouzena jinak.

24. Ústavní soud souhlasí s názorem, že v případě předložení jedné právní otázky nelze dovolatelem promiscue tvrdit, že tato otázka nebyla Nejvyšším soudem dosud vůbec vyřešena, a současně, že se odvolací soud při jejím řešení odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. V tomto směru proto stěžovatel skutečně pochybil, tvrdil-li u všech pěti shora citovaných právních otázek, že se při jejich řešení odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, anebo v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Z logiky věci totiž u stejné právní otázky nemohou zároveň platit obě tato tvrzení: buď určitá otázka nebyla dovolacím soudem vyřešena vůbec, anebo ji odvolací soud nerespektoval. Nelze však současně tvrdit obojí.

25. Logickou reakcí na takto uplatněné předpoklady přípustnosti dovolání proto bylo ze strany Nejvyššího soudu konstatování, že ohledně odchýlení se od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu stěžovatel neoznačil žádné rozhodnutí Nejvyššího soudu, od kterého se měl odvolací soud odchýlit, přičemž k tomuto označení je podle zákona povinen, a proto v tomto ohledu nesplnil podmínku přípustnosti dovolání.

26. Jak totiž uvedl Ústavní soud ve shora označeném stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, "jedním z účelů a důsledků takovéto zákonné úpravy by mělo být, aby se advokát dovolatele ještě před podáním dovolání seznámil s relevantní judikaturou Nejvyššího soudu. To může vést jednak k tomu, že advokát sám po seznámení se s judikaturou dospěje k závěru, že podání dovolání nemá žádný význam, a tento názor posléze sdělí svému klientovi. [...] Ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. pak po advokátech zjednodušeně vyžaduje, aby se před podáním dovolání seznámili dostatečně s judikaturou Nejvyššího soudu a v dovolání následně uvedli, jaký je podle jejich názoru vztah této judikatury k napadenému rozhodnutí odvolacího soudu. [...] dovoláním se účastník řízení dostává před jeden z vrcholných orgánů soudní moci a mělo by být samozřejmostí, že jeho advokát bude při řízení před Nejvyšším soudem seznámen s judikaturou vztahující se k věci, která je předmětem řízení. Pokud tato znalost judikatury zároveň může přispět k zefektivnění rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu, stěžít může zákonné zakotvení povinnosti vyjádřit se v dovolání k prejudikatuře představovat nepřiměřené omezení práva na přístup k Nejvyššímu soudu."

27. Jinak tomu je ovšem u tvrzení stěžovatele, že předmětné právní otázky nebyly judikaturou dovolacího soudu dosud vyřešeny. V tomto případě by totiž napadené usnesení Nejvyššího soudu obstálo, pokud by tento soud vyložil a náležitě odůvodnil, že se stěžovatel v tomto ohledu mylí. To konkrétně znamená, že by (byť i velmi stručně) k těmto otázkám uvedl, že se jimi v minulosti již zabýval a alespoň namátkou by odkázal na rozhodnutí, ve kterých tak učinil.

28. Jinými slovy vyjádřeno, je-li smyslem dovolacího řízení sjednocovat judikaturu obecných soudů, resp. rozhodovat právní otázky dosud neřešené (řešené rozdílně, anebo je namísto provést judikatorní odklon), a je proto plně opodstatněné, aby Nejvyšší soud nemusel stále opakovat již vyslovené právní názory (jeho rozhodnutí by měla být zásadně prospektivní a nikoliv retrospektivní), musí odůvodnit, proč v konkrétním případě toto meritorní rozhodování není zapotřebí - byť i jen prostým odkazem na svoje předchozí rozhodnutí. Odporuje však shora popsánému smyslu dovolacího řízení, obsahuje-li dovolání konkrétní otázky hmotného nebo procesního práva, nicméně Nejvyšší

soud na ně zareaguje pouze konstatováním, že z dovolání údajně není patrné, "jaká konkrétní otázka hmotného nebo procesního práva, na níž napadené rozhodnutí závisí, nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena" (bod 16 napadeného usnesení). Jak se přitom podává shora, stěžovatel formuloval celkem 5 těchto otázek (jejich relevanci Ústavní soud nyní nehodnotí) a bylo proto úkolem Nejvyššího soudu na ně odpovídajícím způsobem zareagovat a pokud dovolání neshledal přípustným, vysvětlit, že např. na těchto otázkách nezávisí napadené rozhodnutí, anebo že tyto otázky již byly vyřešeny rozhodnutími dovolacího soudu (a pokud ano, kterými).

29. Nic takového však v této věci Nejvyšší soud neučinil a tím se ve svém důsledku dopustil odepření práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny (denegatio iustitiae). Proto Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona a napadené usnesení Nejvyššího soudu zrušil.

30. Nejvyšší soud v důsledku tohoto kasačního nálezu a závazného právního názoru v něm obsaženého znovu posoudí, zda podané dovolání je přípustné, tzn., zda skutečně právní otázky v něm předložené jsou dovolacím soudem již vyřešeny, popřípadě zda na těchto otázkách závisí rozhodnutí odvolacího soudu.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)